

El dia en què va arribar la neu

El dia de cap d'any van posar en el Cinema Rialto la pel·lícula de Vittorio de Sica i Alida Valli *A las nueve lección de química* i Paco el Llumero, encarregat d'arreglar les llandes que arribaven de València dins d'un sac de lona en el cotxe de Betxí, havia penjat una pissarra al costat de la porta del Bar Nacional anunciant la projecció amb clarió d'uns quants colors. Com la pel·lícula també era rosa, segons es feia constar per la censura en el cancell de l'església, els meus pares tampoc m'hi van deixar anar, de manera que prompte vaig saber que la moral anava directament contra els meus somnis. Hi havia un món d'ombres prohibit i en ell ballaven, disparaven, cavalcaven, cantaven i es besaven els herois que jo amava només de veure'ls en els pasquins i en els prospectes. El dia dels reis van fer la pel·lícula *Argel*, però encara estaven Charles Boyer i Hedy Lamarr mirant-se als ulls amb desig en les cartolines del cine quan poc després va començar a nevar i a causa d'aquesta gelada, que va ser desastrosa per a l'agricultura, el cine va quedar clausurat per falta de clients, a les dues setmanes d'haver-se inaugurat, i no es va tornar a obrir fins l'arribada de la primera collita de creïlles que va ser per maig.

El 15 de gener d'aquell any de 1946 va clarejar amb un cel gris com la fulla d'un ganivet i camí de l'escola fent sonar el bauler dins la bossa em van sorprendre les primeres volves que queien sobre les barques i els cavallets de la festa de Sant Sebastià que estaven muntant els firers en l'entrada del poble i a mitjan vesprada la neu ja havia cobert les teulades, els tarongers, els gossos gelats que anaven pel carrer, els coloms, els pardals, les gallines, els conills, les hortalisses i durant tota la nit va seguir nevant dins d'un silenci blanc i suspès. Encara que me'n vaig anar al llit excitat per l'emoció d'aquell estrany succés, mon pare, amb les faccions més severes que de costum, no cessava de dir que una gelada seria la nostra ruïna, que aquesta neu tan bonica ens tornaria més pobres que les rates. El silenci va seguir a l'endemà mentre es feia de dia sense lladrucs ni renills ni sons de carros de llaurança ni teuladins. Sota un sol radiant acompanyat d'un fred polar quasi un metre de neu cobria tot allò que pogueres mirar des de les muntanyes a la mar, que al fons d'aquesta extensió blanca manifestava una línia blava, ara molt més pura.

Aquest any la fira de Sant Sebastià va estar senyalada pel desgel que va ser molt lent a causa de l'aire glacial que havia solidificat la neu i les carraques dels firers, els cavallets, tots els canalons van desprendre llenques de gel i gotes brillants durant molts dies. Van ser els pardals els primers a anunciar la fam que s'acostava: es tiraven frenètics cridant des de les teulades sobre qualsevol cercle de terra que obríem en la neu i allí quedaven enganxats per la lliga que havíem preparat. Alguns pardals ja queien morts abans de morir, com tots els somnis.

Al poc de temps es va saber que el camp havia estat cremat pel fred. Els tarongers van ser serrats per la soca i prompte un paisat-

ge desolat com un gran cementeri de troncs va venir a afegir-se als laments dels llauradors, a la profunda amargor de la vida. La fam es va establir de forma molt dura. Vaig sentir que algú conta-va en el bar enrotllant un cigarret amb tabac de la saca:

—A un metge de Borriana l'han pillat desenterrant de nit els trossos de creïlles que un havia sembrat. Ni tan sols les ha deixat que grillaren.

—¿Què li faran?

—Haurien d'exhibir-lo en el balcó de l'Ajuntament amb un cartell: Per lladre.

Així havia vist jo per aquell temps de misèria un home que havien agarrat robant en el terme i mentre els xiquets jugàvem en la plaça aquell tipus estava plantat en el balcó de la Casa de la Vila molt seriós amb un cartó als peus on amb lletres de quitrà algú havia escrit la seua maldat, que era haver furat el saquet d'un jornalero on guardava una ganya d'abadejo. Enmig del cementeri de tarongers que es perdia de vista, el moniato va començar a ser el rei. I damunt havien acabat de tancar la frontera de França i amb aquest motiu la centúria de Falange desfilava sota la vares gelades de les nogueres per la carretera i durant la quaresma un any més tornaven a celebrar-se els Set Diumenges de Sant Josep amb l'església plena de gent famèlica. Els espartenyers anaven a peu carregant sacs d'espartenyas d'espart fins a Onda per les travesses de la muntanya a vendre el seu treball en el mercat; els llauradors esperaven badallant de por i de fam la primera collita de primavera, les creïlles, els pebres, el blat que s'havia sembrat entre els tarongers serrats i en el vestíbul del Cinema Rialto, cobert amb cartells de futures pel·lícules enmig de teranyines, també esperaven recobrar vida Gary Cooper, Bogart, Verónica Lake i Charles Boyer: les pistoles que no havien disparat, els besos que no s'havien donat, tot estava sota la pols i l'olor d'aire tancat.

En l'escola el mestre don Ramon fent volar el seu guardapols gris repartia galtades per tot arreu i soltava menudes salivades de nerviosisme quan algú no sabia què era la pàtria. Jo la confonia amb aquell dibuix d'una matrona amb molta pitrera que venia dibuixada en el llibre, però altres pensaven que era una dona que vivia en València.

—¿Què és la pàtria?

—No ho sé —va contestar Sebastianito Ballester.

—Et pegaré una galtada —va exclamar don Ramon alçant el braç.

—Si em pega no li portaré ous —va cridar engolint el coll Ballester.

I el mestre va parar la mà en l'aire, ho va pensar un instant i somrient li va pegar un suau pessic en la galta. La pàtria aleshores era la cosa més pareguda a una dotzena d'ous o a un sac de blat comprat d'estraperlo.

Manuel Vicent